

COLÒNIA ALVERNESA A COCENTAINA ALS SEGLES XVII I XVIII

Ignasi Belda – Lluís Torró Gil

Universitat Internacional de Catalunya – Universitat d'Alacant

Resum: La migració occitana a l'Antic Regne de València ha estat abastament documentada per diversos autors a la ciutat de València i Nules i no tant a Alacant, Castelló de la Plana, Sogorb i Xàtiva. Tanmateix, fins ara no s'havia documentat una presència significativa i estructurada de ciutadans occitans a Cocentaina. En aquest article es documenta l'existència d'una important colònia d'alvernesos a aquesta vila entre els segles XVII i XVIII, les relacions familiars existents entre aquests individus i el seu perfil demogràfic.

Paraules clau: València – Cocentaina – immigració – França – Alvèrnia.

Abstract: Occitan migration in the Old Kingdom of Valencia has been extensively documented by various authors in the cities of Valencia and Nules and not so much in Alicante, Castelló de la Plana, Segorbe and Xàtiva. However, so far, no mass presence of Occitan citizens in Cocentaina has been documented. This article reports the existence of an important and very well-structured colony of Auvergne people in Cocentaina between the 17th and 18th centuries, the familiar relationships between these individuals, and their demographic profile.

Key words: Valencia – Cocentaina – immigration – France – Auvergne.

INTRODUCCIÓ

EL flux de persones i mercaderies entre l'actual estat francès i l'espanyol es un fenomen que presenta les seues arrels ja en l'Edat Mitjana. Com és natural, aquest flux s'intensifica a aquelles àrees geogràfiques més properes a la frontera. Al cas concret del Principat de Catalunya, la migració transfronterera es veu facilitada per certes similituds culturals històriques en ambdós costats de la línia: una mateixa llengua, unes tradicions culturals amb les mateixes arrels i una economia basada en els mateixos factors de producció.¹ De fet, múltiples estudis historiogràfics² documenten un procés

¹ A. Capdevila Muntadas, "Les xarxes de sociabilitat dels immigrants francesos establerts a Barcelona", *XI Congrés d'Història de Barcelona-La ciutat en xarxa. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona*, Barcelona, 2009, pp. 1-13.

² J. Nadal i Oller—E. Giralt i Raventós, *Immigració i redreç demogràfic, els francesos a la Catalunya dels segles XVI i XVII*, Barcelona, 2000; I. Almazán Fernández, "Els immigrants francesos al Vallès Occidental: el profit i la por", *Centre d'Estudis Històrics i Arxiu Històric Comarcal de Terme*, 7 (1993), pp. 31-39; M. Amengual Bibiloni, *La immigració francesa a*

migratori continuat en el temps, homogeni i inespecífic a tot el territori català, és a dir, que els migrants francesos no provenen tots d'una regió concreta, ni s'estableixen a unes poblacions catalanes concretes, sinó que es reparteixen a tot el territori, en particular a les zones costeres, buscant noves oportunitats laborals.³ Autors com García Espuche han qualificat aquest fenomen com “allau migratori francès”.⁴ En el cas concret del Regne de València, Martinis,⁵ basant-se en cartes i altres tipus d'informes elaborats a l'època, arriba a insinuar que al segle XVII un quart de la població valenciana podria ser d'origen occità,⁶ circumstància que queda accentuada amb l'expulsió dels moriscos. També, segons les dades analitzades dels ingressos a l'Hospital General de València, Pérez Villalba quantifica la població francesa a la ciutat de València, al segle XVI, d'entre un 7% i gairebé un 31%, segons l'any.⁷ També aquesta autora demostra al seu estudi doctoral que aquesta migració inespecífica i massiva és el resultat dels excedents

l'Àrea de Barcelona a l'Època Moderna (segles XV, XVI i XVII), tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, 2018; J. Bilbeny, “Els Occitans a Sant Martí d'Arenys a la primera meitat del segle XVI, 1514-1550”, *Fulls Arenyencs de Cultura*, 24, (2000), pp. 1-24; A. Capdevila Muntadas, *Quan la terra promesa era al sud. La immigració francesa al Maresme als segles XVI i XVII*, Mataró, 2013; V. Gual i Vilà, *Gavatxos, gascons, francesos, La immigració occitana a la Catalunya moderna (el cas de la Conca de Barberà)*, Barcelona, 1991; A. Massanell i Esclassans, “Dades dels primers immigrants occitans a Vilafranca del Penedès (1455 a 1553)”, *Miscel·lània Penedesenca*, 231 (1998), pp. 221-248; C. Millàs i Castellví, *Els Altres Catalans dels Segles XVI i XVII*, Barcelona, 2005; X. Miret i Mestre, “Els Avantpassats occitans de Sitges”, *Xermada Sitges*, 5 (1998), pp. 36-39; E. Moreu-Rey, *Els immigrants francesos a Barcelona (segle XVI al XVIII)*, Barcelona, 1959.

³ M. Amengual-Bibiloni—J. M. Pujadas-Mora, “Orígenes y destinos de la inmigración francesa en el área de Barcelona (1481-1643). Aportaciones a partir de la Barcelona Historical Marriage Database.” *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 34 (2017), pp. 35-61; A. Barquer Cerdà, “*Visch de mon treball y seguint los amos*”. *Francesos i treballadors a la Catalunya de mas (Bisbat de Girona, ss. XVI-XVII)*, tesi doctoral, Universitat de Girona, Girona, 2019; Gual Vilà, *Gavatxos, gascons...*

⁴ A. García Espuche, *Un siglo decisivo, Barcelona y Cataluña, 1550-1640*, Madrid, 1998.

⁵ J. C. Martinis i Mafé, *València, Terra d'Òc*, València, 2010.

⁶ En la nostra opinió una afirmació potser exagerada, almenys, d'acord a la documentació històrica analitzada a les comarques centrals valencianes. J. C. Martinis utilitza aquestes xifres per justificar la seua tesi en la que recolza que les variants dialectals meridionals de la llengua catalana no són tals, sinó variants dialectals de la llengua occitana.

⁷ M. T. Pérez Villalba, *Franceses en Valencia durante el siglo XVI*, tesi doctoral, Universitat de València, València, 2017; A. Montchrestien, *Traicté de l'oconomie politique*, Paris, 1889, parla de l'existència de 30.000 francesos en el Regne de València a principis del segle XVII; J. P. Amalric, “Les migrations françaises en Espagne à l'époque moderne”, a A. Eiras Roel—O. Rey Castelao (eds.), *I Conferencia Europea de la Comisión Internacional de Demografía Histórica. Vol. 1. Les migrations internes et à moyenne distance en Europe, 1500-1900*, Santiago de Compostela, 1994, pp. 413-430, xifra en aproximadament mig milió de persones als segles XVI, XVII i XVIII; i J. Lorenzo Lozano, *Franceses en Valencia durante el reinado de Carlos II, entre la atracción y el rechazo*, tesis doctoral, Universitat de València, València, 2015, calcula uns 50.000 habitants en la ciutat de València a finals del segle XVI.

migratoris que experimenten les regions de més al nord. En altres paraules, la major part dels immigrants que eixien de França no anaven específicament a establir-se al Regne de València, sinó que després de passar per Catalunya o Aragó, continuaven el seu viatge buscant zones encara no saturades d'altres migrants.

A la segona meitat del segle XVI i al primer terç del XVII, aquest procés migratori natural es veu accelerat per dos motius. Primer pel buit poblacional provocat per la sobtada expulsió dels moriscos. Segons els estudis realitzats per Ardit Lucas, l'expulsió a les muntanyes meridionals valencianes, entre les quals s'inclou l'actual comarca del Comtat, va suposar la pèrdua d'un terç del total de la població.⁸ Sent més concrets, en el cas particular del Comtat, Pla Alberola estima que l'expulsió dels moriscos va suposar la pèrdua de tres quartes parts de la població.⁹ El buit, doncs, deixat per l'expulsió ja és un bon factor d'atracció per l'oferta de terra posada a disposició dels nous pobladors. Tot i que en aquesta afirmació hem de constatar discrepàncies entre els diversos autors que han tractat el tema: alguns com Pla Alberola¹⁰ sostenen la tesi que els migrants francesos acudien a cobrir els buits deixats pels cristians vells que, al seu torn, acudien a omplir els buits deixats pels moriscos expulsats, mentre que estudis més moderns¹¹ sostenen que aquests migrants sí que venien a cobrir els buits deixats pels moriscos expulsats donat que, per l'entrada d'or de les Índies i altres factors, els treballs deixats pels moriscos van passar a considerar-se deshonorosos. D'altra banda, altres investigadors¹² han documentat també corrents migratòries massives provinents d'altres indrets, com és el ben conegut cas de Mallorca cap a les actuals comarques de la Marina Baixa i la Marina Alta.

El segon motiu que explica el moviment migratori francès, documentat igualment per diversos autors, és el fort procés inflacionista experimentat al territori espanyol, provocat per l'arribada a gran escala de metalls preciosos de les Amèriques.¹³ Així ho correlaciona també Alcouffe¹⁴ a partir de les en-

⁸ M. Ardit Lucas, "Expulsió dels moriscos i creixement agrari al País Valencià", *Afers*, 3/5 (1987), pp. 273-316.

⁹ P. Pla Alberola, *Estudis sobre la població del País Valencià*, Alacant, 1988; P. Pla Alberola, "Despoblación y repoblación, La crisis del XVII en el Cuartel de La Marina y Las Montañas", a J. Nadal Oller (coord.), *Actas del II Congreso de la Asociación de Demografía Histórica. 3. Evolución demográfica bajo los Austrias*, Alacant, 1991, pp. 195-239.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ G. Doménech, *Los Franceses de Nules*, Nules, 2015; J. Lorenzo Lozano, *Franceses...*

¹² J. L. Monjo i Mascaró—A. Mas i Forners, "Tothom se'n va a la població de València. L'emigració mallorquina al regne de València en els segles XVII". *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 15 (2004), pp. 89-112.

¹³ E. Benedicto Gimeno, "La Emigración Francesa en Calamocha (1531-1791)", *Xiloca*, 29 (2002), pp. 13-60.

¹⁴ D. Alcouffe, "Contribution à la connaissance des émigrés français de Madrid au XVIIIe siècle", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 2 (1996), pp. 179-197.

trades de malalts francesos de l'Hospital de San Luís, a Madrid, amb els pics inflacionistes d'un període batejat com el de la "revolució dels preus".¹⁵ En termes més generals, així ho afirmen també les teories clàssiques sobre migracions de Ravenstein i el model *pull and push*,¹⁶ segons les quals, els moviments dels individus es conceben com a conseqüència de lleis macroeconòmiques, estructurals i impersonals, que estableixen la divisió internacional del treball i de la desigualtat econòmica; i l'immigrant, com un subjecte passiu que es veu sotmès a aquestes lleis alienes a la seua voluntat.

Més endavant, segons altres autors,¹⁷ el procés es veu desaccelerat al voltant de l'any 1635 coincidint amb l'alça dels preus a França i l'inici de les hostilitats entre els dos regnes.¹⁸

En paral·lel a aquest procés migratori, des de la segona meitat del segle XVI fins el XVIII, s'observa un fenomen migratori específic des de determinades regions occitanes –l'actual departament del Cantal i parts dels actuals departaments de la Cruesa i la Corresa, que es podrien identificar amb el territori històric de l'Alta Alvèrnia–¹⁹ cap a determinades regions de l'antic Regne d'Aragó, com ara bé Calamocha (la vall del Xiloca, Terol),²⁰ Nules (la Plana Baixa, Castelló de la Plana)²¹ o Sogorb (Alt Palància, Castelló de la Plana),²² on es dona la circumstància, probablement no casual, que totes tres regions tenen el vincle comú de l'explotació econòmica històrica de recursos minerals. En el cas de Calamocha i la vall del Xiloca hi ha documentada l'explotació cuprífera en l'Edat Moderna, en el cas de Nules la producció de ceràmica i en el cas de Sogorb l'extracció d'argiles i guixos.

També, més enllà de l'antic Regne d'Aragó i deixant de banda ja el nexse miner, aquest efecte migratori també es documenta a la vila de Madrid, on s'observa que el 52% dels malalts francesos a l'hospital de San Luis prove-

¹⁵ F. Braudel, *La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe II*, Paris, 1979.

¹⁶ R. García Abad, "Un estado de la cuestión de las teorías de las migraciones", *Historia Contemporánea*, 26 (2003), pp. 329-351.

¹⁷ J. A. Salas Auséns, "La inmigración francesa en Aragón en la Edad Moderna", *Estudios del Departamento de Historia Moderna de la Universidad de Zaragoza*, (1985-86), pp. 51-77; C. Lange, *La inmigración francesa en Aragón (siglo XVI y primera mitad del XVII)*, Zaragoza, 1993.

¹⁸ Si bé és cert que després de la Guerra de Successió, les bones relacions diplomàtiques entre ambdós països tornen a crear un clima propici per aquestes corrents migratòries. L'exemple més clar és el "pacte de família" signat en 1761 que facilita el lliure moviment de migrants.

¹⁹ Ubicats dins de la regió històrica coneguda com Alvèrnia o *Alvernys* en occità, tot i que algunes contrades d'aquests departaments també es poden identificar a l'antiga regió històrica del Llemosí.

²⁰ E. Benedicto Gimeno, "La Emigración Francesa...".

²¹ G. Doménech, "Los Franceses de...".

²² A. Poitrineau, "La inmigración francesa en el reino de Valencia (siglos XVI-XIX)", *Moneda y Crédito*, 137 (1973), pp. 103-133.

nen de les circumscripcions modernes de Mauriac i Aurillac, a l'actual departament del Cantal;²³ a Sanlúcar de Barrameda (Cadis), amb un 38,6% dels identificats provinents del massís Central;²⁴ o Montilla (Córdoba),²⁵ amb un 28% dels francesos identificats provinents de l'Alta Alvèrnia.²⁶

Aquest fenomen migratori específic ha estat observat i documentat per una diversitat d'autors. Per exemple, en l'estudi de Martinis sobre la migració occitana a terres valencianes,²⁷ l'autor apunta a que existeix una migració *dual*. Per una banda està la migració temporera anual destinada a cobrir llocs de treball poc qualificats, i per l'altra un tipus de migració molt específica de professionals qualificats que decideixen migrar en la cerca de majors beneficis i de manera permanent.²⁸ Pérez Villalba descriu també aquest efecte com un procés migratori de perfil "híbrid".²⁹ Poitrineau³⁰ observa el fenomen dual i indica que els mòbils pel segon tipus de migració poden ser, fins i tot, de caràcter psicològic, en la cerca d'un millor estil de vida.³¹ Autors com Amalric han batejat aquesta migració específica com el "model alvernès",³² i es caracteritza per trobar-se l'immigrant acollit en destí per una mena de comitè d'acollida i, en conseqüència, les destinacions no són punts inespecífics sinó ubicacions i rutes predefinides abans de la partida. L'autor en diu model alvernès per ser Alvèrnia la regió típica des d'on partien aquests tipus de migrants.

Poitrineau,³³ Duroux³⁴ i Trillat³⁵ han estudiat intensivament la migració específica d'aquesta part de l'Alvèrnia i el Llemosí, incloent el sud de l'ac-

²³ D. Alcouffe, "Contribution à la...".

²⁴ A. Girard, *Le commerce français à Séville et Cadix au temps des Habsbourg. Contribution à l'étude du commerce étranger en Espagne aux XVIe et XVIIIe siècles*, Paris-Bordeaux, 1932.

²⁵ Tant a Sanlúcar com a Montilla s'hi situen importants jaciments salinífers, tornant a trobar un vincle entre l'explotació mineral i la immigració alvernesa.

²⁶ P. Ponsot, "Des immigrants français en Andalousie. Exemples de Montilla (1689-96) et Osuna (1791)", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 5 (1969), pp. 331-341.

²⁷ J. C. Martinis i Mafé, *València...*

²⁸ Diversos estudis mostren que, per exemple, els calderers eren provinents quasi de forma exclusiva d'Alvèrnia, tant en Aragó, València, Madrid o Nules; A. Poitrineau, "Aspects de l'émigration temporaire et saisonnière en Auvergne à la fin du XVIIIe et au début du XIXe siècle", *Revue d'Histoire Moderne et Contemporaine*, 9/1 (1962), pp. 5-50; V. Gual, *Gavatos...*; P. Pla, "Despoblación..."; J.-P. Amalric, "Les migrations..."; J. Lorenzo, *Franceses...*".

²⁹ M. T. Pérez Villalba, *Franceses en...*

³⁰ A. Poitrineau, "Aspects...".

³¹ En el cas de l'Alta Alvèrnia, el mateix autor també anota altres factors com la facilitat cultural gràcies a la llengua *patuesa* parlada en la regió i la facilitat comunicativa per la manca d'accidents geogràfics que podrien actuar com a barrera natural. Dos factors importants que van facilitar les migracions cap al sud i no pas cap al nord.

³² J.-P. Amalric, "Les migrations...".

³³ A. Poitrineau, "Aspects de...".

³⁴ R. Duroux, "España país tradicional de inmigración. Los auverneses de Castilla y sus Fuentes", *Migraciones y exilios. Cuadernos de la asociación para el estudio de los exilios y migraciones ibéricos contemporáneos*, 1 (2000), pp. 97-127.

tual departament de la Corresa, la zona sudoest del Cantal i la part meridional de l'actual departament de la Cruesa. Segons afirmen aquests autors, aquesta regió tota ella té unes característiques molt similars i conforma una unitat territorial homogènia d'emigració cap al Regne d'Espanya.

L'estudi presentat en aquest article documenta per primera volta el cas de Cocentaina (el Comtat). L'estudi analitza el fenomen migratori occità a Cocentaina des del 1609 i fins el 1789, coincidint amb el fet històric de l'Expulsió dels Moriscos d'Espanya i amb la Revolució Francesa, respectivament. Sens dubte, dos fets històrics que marcaran per sempre més la història d'Europa. Com a punt central d'aquest estudi s'hi troba la Guerra de Successió Espanyola, altre moment històric clau que marcarà la història europea. És important destacar aquests tres punts històrics per afitar un període en el que una de les grans potències mundials, la monarquia hispànica, va perdre pes en l'hegemonia mundial fins el punt de la Guerra de Successió; mentre que una potència naixent, França, va guanyant en hegemonia fins convertir-se en un dels principals actors del tauler Europeu i, en conseqüència, del món. Aquesta evolució queda molt ben expressada per Lorenzo Lozano³⁶ amb les següents paraules: “En el Cinc-cents i el primer terç del Sis-cents, la iniciativa està a càrrec de la Monarquia hispànica; en el centre d'aquest últim segle es produeix l'enfrontament de igual a igual, i en l'últim terç la Corona espanyola retrocedeix en prestigi, capacitat defensiva i lideratge”. Aquest declivi espanyol versus la puixança francesa, com es veurà més endavant, queda ben reflectit en el tràfic d'immigrants d'entre un país i l'altre.

En particular es volen estudiar els vincles i similituds de la migració documentada a Cocentaina en relació al mateix fenomen amplament documentat a Calamocha, Nules o Sogorb i constatar si el fenomen a Cocentaina respon al que s'ha batejat com el *model alvernès*; així com contraposar-lo amb el fenomen migratori més genèric i inespecífic documentat a altres regions, com a la pròpia ciutat de València.

L'estudi ací presentat es basa en les sèries d'arxius parroquials de les tres parròquies de Cocentaina, l'Assumpció, el Salvador i Sant Pere de l'Alcúdia, tot i que val a dir que en aquesta última no s'ha detectat cap presència d'occitans ni tampoc d'altres parts de França³⁷ en el període estudiat. També a l'article es presenta una “cata” realitzada a la documentació depositada a l'Arxiu Municipal de Cocentaina sobre el pagament d'impostos i, també, al Padró de Riquesa Urbana i Rústica. Concretament s'ha analitzat les contribucions de

³⁵ M. Trillat “L'Émigration de la Haute-Auvergne en Espagne du XVIIe au XXe siècle”, *Révue de la Haute-Auvergne*, 34 (1955), pp. 257-294.

³⁶ J. Lorenzo Lozano, “Franceses...”.

³⁷ En el present article els termes “occità” i “francès” no s'utilitzen en cap moment com a sinònims. Allà on s'empren els termes “occità” o “occitans” s'està referint específicament a francesos provinents de la regió històrica de l'Occitània; mentre que si s'usen els termes “francès” o “francesos” es fa referència, de manera inespecífica, a migrants amb origen qualsevol regió de la moderna República Francesa.

1709 a 1717³⁸ i el Padró de Riquesa Urbana i Rústica de 1746. L'objectiu d'aquesta "cata" documental no ha estat altre que la confirmació de l'arrelament dels individus identificats a les actes sacramentals amb els registres d'imposició directa, hipòtesi que ha quedat confirmada en els anys estudiats. Evidentment, resta per futurs estudis l'anàlisi de tota la sèrie del Real Equivalent i del Padró de Riquesa Urbana i Rústica dins del període d'interès.

RECERCANT Francesos a COCENTAINA: FONTS I METODOLOGIA

Per dur a terme aquest estudi s'han analitzat les sèries d'arxius sacramentals de les tres parròquies de Cocentaina cercant individus identificats com a francesos. Tot i que l'abast de l'estudi és del 1609 fins al 1789, s'han analitzat actes sacramentals amb uns marges de 30 anys, abans i després, per tal de captar el màxim d'individus presents a Cocentaina dins del període d'interès: si s'identifica, per exemple, una defunció en 1800, podem considerar que probablement aquell individu ha residit a Cocentaina entre el 1609 i el 1789. Ni la documentació parroquial, ni la municipal ens informen sobre les edats dels individus. Així doncs, malauradament no podem oferir cap tipus d'anàlisi sobre aquest aspecte tan rellevant per a l'estudi dels moviments migratoris. Sense aquesta informació, assajar un estudi de les edats dels migrants seria inconclusiu, ja que, aparentment, hi ha casos de tots els tipus, des de fadrins que es casen a Cocentaina i, per tant, probablement, joves, fins persones dels quals l'única acta disponible és de defunció i no podem saber, per tant, la seua data d'arribada. D'altra banda, per tal de no desvirtuar l'estudi, s'han exclòs de l'anàlisi els individus que específicament consta a les actes sacramentals que formen part del 44è Regiment Francès instal·lat a Cocentaina a causa de la Guerra de la Independència, que, evidentment, també van deixar empremta en els registres parroquials.³⁹

De l'anàlisi d'actes sacramentals s'han identificat els següents individus per cada tipus de sacrament:

1. Bateig

Els pares i padrins, si són identificats "de nació francesa". En els casos on els padrins no són identificats com a nacionals francesos però tenen un dels cognoms d'alguna de les famílies franceses identificades, també són recollits, però es marca la seva procedència com a "probablement França". Els avis no s'han registrat com a residents a Cocentaina a no ser que s'especifique expressament en l'acta sacramental.

³⁸ Documentació classificada a l'Arxiu Municipal de Cocentaina com "Real Equivalent 1709-1714".

³⁹ L'empremta eclesiàstica d'aquest regiment no sols es limita a algunes actes sacramentals. A l'església del convent de franciscans de Sant Sebastià a Cocentaina existeixen diversos grafitis fets per membres d'aquest regiment i així consta en els mateixos escrits pintats a les parets de l'església.

2. *Matrimoni i benediccions nupcials*

Qualsevol dels cònjuges o testimonis del casament si són identificats com a nacionals francesos. En els casos on els testimonis no són identificats com a nacionals francesos però tenen un dels cognoms d'alguna de les famílies franceses identificades, també són recollits, però es marca la seva procedència com a “probablement França”. Els pares del cònjuge francès no s'han registrat com a residents a Cocentaina a no ser que s'especifique expressament en l'acta sacramental.

3. *Defunció*

El finat i el marmessor, si són identificats com a nacionals francesos. En els casos on el marmessor no és identificat com a nacional francès però té un dels cognoms d'alguna de les famílies franceses identificades, també és recollit, però es marca la seva procedència com a “probablement França”.

En l'apèndix de l'article es llisten totes les dates identificades amb els fets sacramentals corresponents a cada acta, per a una major profunditat d'estudi. Els cognoms dels individus s'ha estandarditzat, donat que els cognoms occitans són transcrits fonèticament al català i, per tant, les deformacions en les transcripcions són múltiples, fins i tot, per un mateix individu en diferents actes sacramentals.⁴⁰

No s'han recollit dades sobre “els occitans de segona generació” a Cocentaina, sinó simplement dels propis migrants.

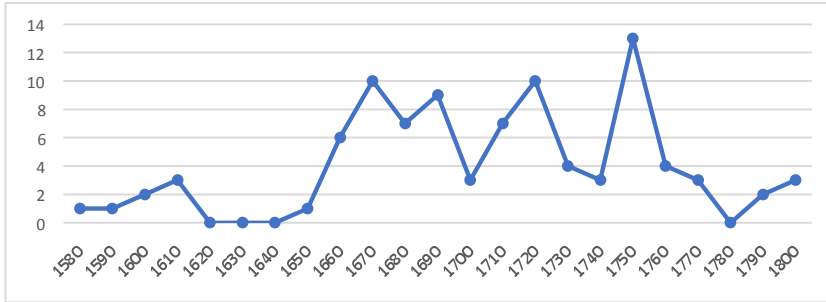
Finalment s'ha estudiat la documentació del Real Equivalent de 1709 a 1712 per comprovar el grau d'arrelament dels individus identificats en les actes sacramentals, així com en la documentació del Padró de Riquesa Urbana i Rústica.

Després de processar informàticament totes les dades identificades, en la següent gràfica es periodifiquen en dècades les dates de la primera data de les actes identificades. En altres paraules, si per un individu apareixen diverses actes, sols es té en compte la primera i no pas les subsegüents. D'aquesta manera es pot intuir la cronologia del procés migratori al llarg de les dos centúries estudiades.

D'altra banda, en la següent gràfica hem projectat una evolució de la població occitana resident a Cocentaina basant-nos en les actes sacramentals i els registres civils –Real Equivalent i Padró de Riquesa Urbana i Rús-

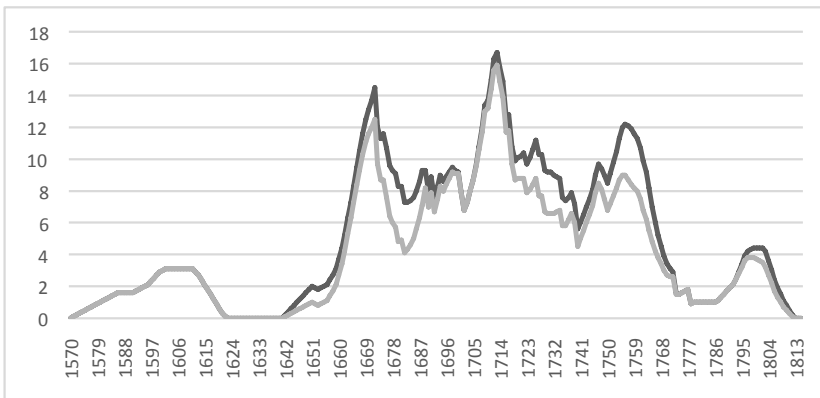
⁴⁰ Sempre que es dispose, es preferirà la versió occitana a la deformada. Montagut per sobre de Montaud, Montaut, Monteagudo, etc; Anglade per sobre de Anglada o Langlada; Chau-meil per sobre de Jaumeil o Jaumail; Vaus per sobre de Faus o Baus; Valadier per sobre de Baladier, Balader; etc.

GRÀFICA 1. PERIODIFICACIÓ DE LES ACTES IDENTIFICADES

tica.⁴¹ Tal i com també es pot deduir de la gràfica anterior, els tres pics demogràfics se situen en la dècada del 1670, la del 1710 i la del 1750, amb un màxim de probabilitat estimada de 12 i 16 individus (corba negra). També sobre la mateixa gràfica s'ha re-estimat la població amb un criteri conservador (corba gris), on sols s'han tingut en compte els individus que apareixen a les actes sacramentals que expressament s'indica que són residents a Concentaina, és a dir, aquells no marcats amb la (i) al llistat anterior.

GRÀFICA 2. ESTIMACIÓ DE PROBABILITAT DE LA POBLACIÓ OCCITANA A COCENTAINA

⁴¹ La metodologia utilitzada per fer la projecció es basa en la Llei matemàtica dels Grans Nombres, un concepte molt utilitzat en la subdisciplina del *soft computing* dins de la intel·ligència artificial per estimar series temporals desconegudes. Quan detectem una acta sacramental

En la Taula 1 resumim la freqüència els llocs d'origen coneguts i l'associació dels actuals departaments en regions històriques.

TAULA 1. DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DELS MIGRANTS IDENTIFICATS

<i>Departament actual</i>	<i>Freqüència (35)</i>	<i>Regió històrica</i>
Cantal	51% (18)	Alvèrnia
Corresa	9% (3)	Llemosí
Boques del Roine	9% (3)	Occitània
Pirineus Atlàntics	9% (3)	Bigorra
Alta Garona	6% (2)	Comenges
Alts Pirineus	6% (2)	Comenges
Alps Marítims	3% (1)	Delfinat
Girona	3% (1)	Aquitània
L'Olt	3% (1)	Occitània
Losera	3% (1)	Occitània

Nota: Per facilitar la interpretació, els percentatges s'arrodoneixen cap a l'enter més proper.

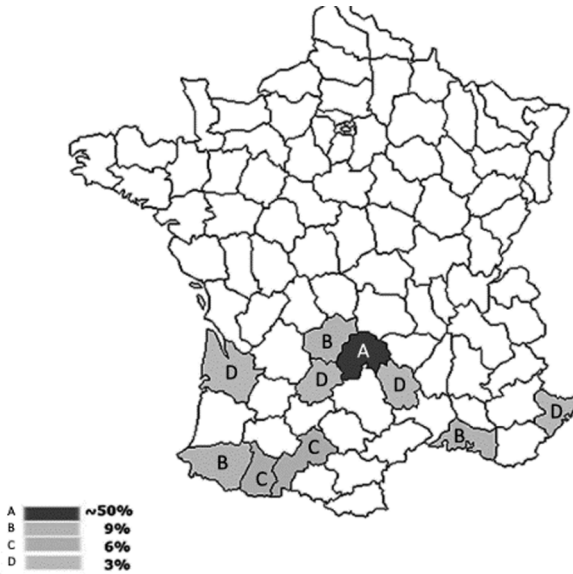
Si traslладem les dades de la taula anterior a un mapa de calor (veure Figura 1), obtenim aquesta distribució:

Per tant, com es pot observar, el Cantal i tres regions limítrofs, la Corresa, L'Olt i la Losera, acumulen dos terços dels residents a Cocentaina de nacionalitat francesa en els dos segles objecte d'estudi.

De cara a obtenir més informació sobre les relacions familiars dins d'aquesta comunitat, a continuació es mostra a la Taula 2 aquells individus casats amb cònjuges de nacionalitat francesa o descendent de francesos, en comparació amb els individus casats amb cònjuges de nacionalitat espanyola.

d'un nou individu s'estima una probabilitat +1 per a la presència d'un nou individu a Cocentaina. Aquesta probabilitat augmenta de forma lineal els 10 anys previs a la data de l'acta sacramental i es decrementa de forma lineal a partir dels següents 10 anys de l'última acta sacramental. Amb l'excepció de que si l'última acta sacramental detectada per un individu és de defunció, la probabilitat de presència automàticament decau a 0.

FIGURA 1. MAPA DE LA DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DELS INDIVIDUS IDENTIFICATS D'ACORD AMB LA DIVISIÓ MODERNA DE DEPARTAMENTS

TAULA 2. TIPOLOGIA DE MATRIMONIS ENTRE ELS INDIVIDUS IDENTIFICATS

<i>Tipologia</i>	<i>Freqüència (34)</i>
Casats amb nacionals francesos o descendents	47% (16)
Casats amb nacionals espanyols	53% (18)

Nota: Entre els casats amb nacionals espanyols es documenten casos singulars com el de Maria Garcia Descals, natural de Cocentaina però enviudada i casada en tres ocasions amb nacionals francesos residents a Cocentaina. O altres casos de persones casades amb naturals de Cocentaina però amb cunyats francesos, és a dir, varis membres d'una família natural de Cocentaina que es casen amb francesos. Aquest és el cas, per exemple, de Francesc Vaus Lavador o Pedro Briet Briet.

En la Taula 3 mostrem els oficis registrats en 24 dels 93 individus identificats. Segons hem analitzat, no existeix cap correlació entre la presència de determinats oficis i la periodificació, és a dir, la presència de tots els oficis registrats es dona de manera uniforme al llarg del període estudiat.

TAULA 3. OFICIS DELS INDIVIDUS IDENTIFICATS

<i>Ofici</i>	<i>Freqüència (24)</i>
Mercader/Tractant/Negociant	33% (8)
Soldat/Llancer ^a	25% (6)
Vidrier	8% (2)
Manyà	8% (2)
Calderer	8% (2)
Criat	4% (1)
Llaurador	4% (1)
Rander	4% (1)
Aiguarter	4% (1)

Notes: (a) No queda clar si llancer fa referència al militar armat amb llança o a l'artesà encarregat de la manufactura d'aquesta arma. En qualsevol cas, els llancers son 2 sobre 22 oficis registrats.

Pel que fa a la distribució de sexes, cal remarcar que en el grup de 93 individus sols hi ha 3 dones (3,2%) i un de sexe desconegut. Aquest fet està en consonància amb el reportat per altres autors a altres ubicacions del Regne de València.⁴² Una explicació generalitzada entre els autors sobre aquest fet és que sols els homes s'aventuraven en el procés migratori en veure's descapitalitzats per les costums hereditàries d'Occitània. En canvi, les dones rarament migraven a no ser que ho feren en el sí del nucli familiar.

Finalment, cal dir que en 1832 es registra una defunció d'un individu de Sent Cristòfol–Pleus, al Cantal, i a l'acta sacramental ix citada la seua cònjuge i el germà com a marmessor, tots tres del mateix municipi d'origen.⁴³ Tanmateix, aquestes tres dades no s'han inclòs en l'estudi per considerar-se l'esdeveniment ja massa allunyat de la data final de l'anàlisi (>30 anys), les quals, tampoc fan variar de forma significativa la discussió i conclusions exposades a continuació.

CARACTERÍSTIQUES I FLUCTUACIONS DE LA COLÒNIA OCCITANA

En aquest article es reporta per primera volta l'important nòmina d'occitans aveïnats a Cocentaina. Si tenim en compte que es calcula que a comença-

⁴² J. Lorenzo Lozano, "Franceses...".

⁴³ Els tres individus en qüestió són Luis i Cristobal Charasouel Arfeuille i Margarita Darvis Cassant, cònjuge del primer.

ment del segle XVIII Cocentaina tenia 2.159 habitants,⁴⁴ estem al davant d'una comunicat significativa, d'una dotzena d'individus amb nacionalitat francesa confirmada de forma constant al llarg de la centúria però que, sumant altres individus que no s'hagen pogut identificar i els familiars directes de tots aquests ja nascuts a Cocentaina, la comunitat occitana a Cocentaina podria arribar a quadruplicar la xifra de nacionals francesos fefaentment identificats. Després d'un anàlisi preliminar de la població francesa a altres municipis de les comarques del Comtat i l'Alcoià, no s'ha detectat una xifra tan elevada a cap altre indret.

En el cas concret d'Alcoi no es conserven les sèries sacramentals que sí que es troben disponibles per a Cocentaina, però sí que s'ha pogut analitzar documentació judicial d'Alcoi en la recerca de nacionals francesos. Fruit d'aquest anàlisi i, amb una població que multiplica en un ordre de magnitud la de Cocentaina, sols s'han identificat 8⁴⁵ persones de nacionalitat francesa, més un marmessor francès d'un difunt d'aqueixa nacionalitat resident a Cocentaina. Els 8 primers eren tots ells empresaris, d'entre els quals, d'un co-neixem de la seua existència per estar reclamat per la justícia per un deute no satisfet i els altres, per haver-se organitzat en una reclamació conjunta contra les autoritats fiscals i tributàries. Per tant, tenint en compte els familiars d'aquests individus que no apareixen als registres judicials i considerant les diferències poblacionals entre Cocentaina i Alcoi, podríem estar parlant d'una diferència relativa de 4 ó 5 a 1. En definitiva, a Cocentaina estem al davant d'una gran comunitat occitana en relació a altres pobles de la contrada.⁴⁶ De fet, si ens atenem a la gràfica estimativa de la probabilitat de presència individual d'occitans a Cocentaina (Gràfica 2), es pot observar que tant en la dècada del 1670 com en la del 1750 existeixen uns pics estimats de més de 15 occitans. Evidentment, aquestes xifres no contemplarien als nascuts ja a Cocentaina, és a dir els "immigrants de segona generació", que tot formant part de la colònia occitana a Cocentaina no es comptabilitzen com a occitans, però podrien multiplicar de forma notable la dimensió de la colònia.

⁴⁴ M. Ardit Lucas, "El siglo XVIII, demografía y economía", a F. Moreno Sáez (ed.), *Historia de l'Alcoià, el Comtat y la Foia de Castalla*, Alacant, 1996, pp. 385-396.

⁴⁵ Dades extretes del document "Pedimento ciudadanos franceses sobre repartimiento contribuciones" de 18/07/1743 i amb signatura 005254/010; i del document "Autos ejecutivos instados por Bautista Gisbert, como apoderado de Sebastián Ramón, vecino de Cartagena, contra Gregorio Perrottín, de nación francés, por impago de cabretillas" de 20/02/1799 i amb signatura 005534/009; ambdós documents de l'Arxiu Municipal d'Alcoi. Dels residents a Cocentaina, hi ha tres, Juan Anglade Valadier, Joan Nadal Montagut i Simón Pachebat, que en l'acta matrimonial s'especifica que abans del casament eren "habitadors" de la vila d'Alcoi.

⁴⁶ En altres pobles de la comarca del Comtat s'han registrat 3 francesos a l'Orxa i 4 a Planes. En la resta de pobles del Comtat no s'ha registrat cap nacional francès. Aquestes dades s'han extret dels registres parroquials de les dos parròquies conservats al Servei Diocesà d'Arxius Parroquials de l'Arxidiòcesi de València.

De fet, per trobar una xifra comparable a la de Cocentaina ens hem de desplaçar a Ontinyent, on una anàlisi preliminar dels arxius parroquials de la parròquia de l'Assumpció, conservats al Servei Diocesà d'Arxius Parroquials, mostra una xifra de 31 individus de nacionalitat francesa dins del període estudiat.

Com es pot observar en la gràfica que periodifica les actes sacramentals, la major concentració de “primeres” actes a Cocentaina es dona des de mitjans del segle XVII fins mitjans del segle XVIII. Tendència que no coincideix pas amb la tendència migratòria francesa general agregada per Lorenzo Lozano basant-se en estudis de múltiples autors.⁴⁷ Aquesta dada ja pot ser un primer indicatiu de que a Cocentaina no estem al davant d'una tendència migratòria occitana equivalent a la documentada, inespecíficament, a altres regions d'Espanya. També val a dir que nosaltres observem el màxim pic en la dècada del 1710 i, tot i ser, potser la dada estimada més propera a la realitat, la xifra queda desvirtuada per ser precisament aquesta dècada on s'ha fet la “cata” del Reial Equivalent i haver identificat en aquests registres 6 individus que no apareixen a les actes sacramentals.

Si ens fixem ara en les dades de procedència dels occitans registrats podem observar és que estem davant d'un cas mixt on es barreja una immigració inespecífica semblant a la que es va experimentar a la resta del Regne de València i una d'altra d'específica, seguint el “model alvernès” descrit per Amalric.

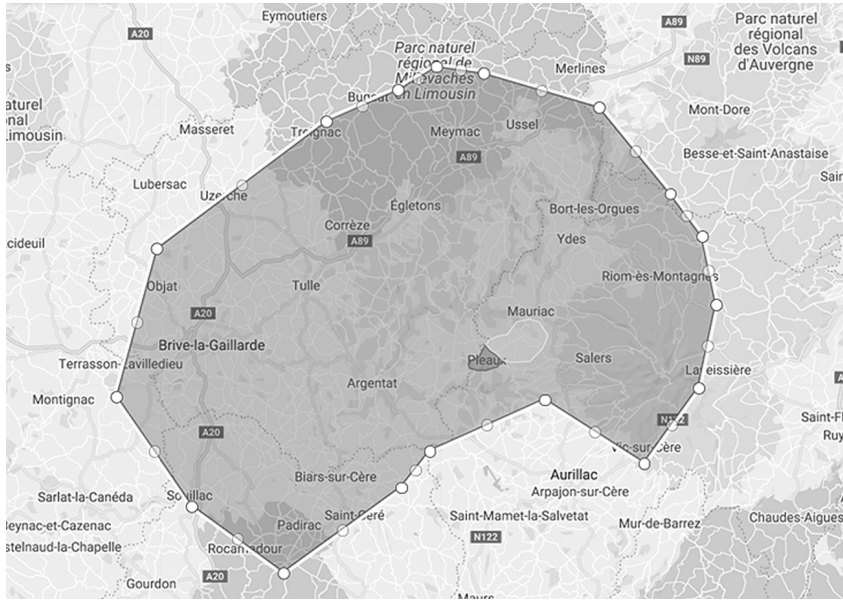
Per una banda, a les dades de procedència podem veure que els immigrants que responen al model de migració inespecífic, com passa a altres contrades, provenen de l'anomenat *Midi francès*, és a dir, principalment de les regions històriques de Bigorra, el Comenge i Occitània. També hi ha individus procedents d'altres regions més llunyanes com Aquitània o el Delphinat que, encara que continuen formant part d'aquest *Midi francès*, ja no formen part de les àrees de procedència típiques identificades per altres autors pel cas de l'antic Regne de València.⁴⁸

Per altra banda, la majoria d'immigrants registrats a Cocentaina responen al model migratori alvernès, concentrant els orígens en molt poques poblacions de la coneguda com Alta Alvèrnia i contrades contigües. En el següent mapa (Figura 2) es mostra pintada de gris fosc la comuna de Pleus amb 7 sobre 21 individus, amb gris molt clar Bariac i Alí, amb 3 i 2 individus respectivament i la resta del territori, de gris clar amb un individu corresponent a cadascuna de les comunes de Sant Pau, Salérn, Briva la Galharda, Sauvat, Raigadas, Valldieh, Valeta, Camanell i le Monastier-Pin-Moriés.

⁴⁷ J. Lorenzo Lozano, “Franceses...”.

⁴⁸ *Ibidem*; M. T. Pérez Villalba, *Franceses en...*

FIGURA 2. MAPA DE PROCEDÈNCIA DE L'ACTUAL CANTAL I DEPARTAMENTS CIRCUMDANTS

Nota: En color gris fosc se senyala la zona de major densitat (Pleus), en gris molt clar la zona intermèdia (Bariac i Alí) i en gris clar la resta del territori d'on provenen els migrants.

Si bé és cert que no es pot afirmar que tots els migrants d'aquesta zona *sensu stricto* procedeixen d'Alvèrnia, com es mencionava a la introducció, autors com Poitrineau, Duroux i Trillat justifiquen que tota aquesta regió, en aquesta època, presenta unes característiques polítiques, socials i geogràfiques molt similars, conformant així una unitat territorial homogènia d'emigració cap al Regne d'Espanya.

En definitiva, no podem qualificar de casual tal concentració en les procedències i, per tant, no hi ha dubte que en aquest cas estem al davant del que els autors han batejat com el model alvernès. El funcionament d'aquest fenomen migratori consisteix en "l'efecte crida"⁴⁹ que provoquen uns pocs individus que emigren de manera anticipada a la resta. En contraposició, el model de migració inespecífic, tal i com també han apuntat altres autors, es tracta d'un establiment aleatori de migrants que van desplaçant-se sense cap destinació prefixada fins trobar una ubicació confortable i que respon a

⁴⁹ C. Solé—S. Parella—A. Alarcón—V. Bergalli—F. Gibert, "El impacto de la inmigración en la sociedad receptora", *Reis* 90 (2000), pp. 131-157.

les seues expectatives vitals. Si bé és cert, que Cocentaina va poder suposar un important atractor pels migrants de la categoria inespecífica al trobar-se amb una comunitat significativa i cohesionada amb importants llaços i vincles socials, tal i com es pot dependre de les dades presentades.

Cal fer notar que el patró migratori inespecífic, abastament documentat a l'antic Regne de València i altres regions d'Espanya, es pot explicar fàcilment amb les teories clàssiques sobre la migració del *pull and push*. És a dir, l'evolució del desequilibri macroeconòmic entre els dos estats, França i Espanya, es la que guia el flux d'immigrants entre un país i l'altre. Tanmateix, per donar resposta al moviment migratori específic que hem observat a Cocentaina –així com a Nules o Calamocha– cal anar a beure de teories sobre la immigració més complexes on, a més dels factors macroeconòmics cal considerar efectes microeconòmics i, en particular, a la configuració familiar.⁵⁰

En el cas que ens ocupa, diversos autors han apuntat a una causa jurídica que provoca les reorganitzacions familiars i, en conseqüència incentivava les emigracions d'Alvèrnia. Aquesta causa és la política de l'hereu únic que provoca que els germans menors tot i poder haver adquirit la formació professional necessària, es veuen desproveïts de patrimoni i capital suficient per muntar els seus propis negocis.⁵¹

Així mateix, una d'aquestes teories sobre la immigració més complexes, la de les xarxes migratòries, també dóna resposta a "l'efecte crida". Segons aquesta teoria, les migracions com la que ara estem al davant, es configuren amb unes denses xarxes d'acollida. Aquestes xarxes proporcionen al migrant un valuós recolzament que se centra en l'accés a l'habitatge, el mercat del treball i l'ajut psicològic. Una volta es produeix l'assentament, en destí es reproduïxen els vincles i les solidaritats entre els membres de la comunitat immigrada.

De fet, aquesta afirmació se sustenta no sols amb el fet de que un 30% dels matrimonis registrats son entre nacionals francesos o fills d'aquests, sinó que també bona part dels individus "descoberts" responen a nacionals francesos que són padrins pel cas dels batejos, testimonis pel cas dels casaments o marmessors pel cas de les defuncions d'altres francesos.

Si ens fixem ara en els oficis, veiem una tendència diferent, però explicable per l'especificat del model migratori respecte a l'observada a altres indrets. Per exemple, al cas de la ciutat de València es descriu un model migratori inespecífic, on el migrant francès tracta de sobreviure amb els oficis menys qualificats, com el servei domèstic o actuant de temporer al camp.⁵² Tanmateix, en la nostra observació, aquest tipus d'ocupació sols representen dos casos sobre un total de 22 observacions. Per contra, les professions libe-

⁵⁰ R. García Abad, "Un estado...".

⁵¹ M. Trillat, "L'Émigration...".

⁵² M. T. Pérez Villalba, *Franceses en...*

rals suposen 16 observacions sobre el total de 22, tendència realment significativa. No ens deixen sorpresos els dos calderers que apareixen registrats a Cocentaina, segons alguns autors,⁵³ l'ofici per excel·lència dels migrants alvernesos. En definitiva, a Cocentaina els individus registrats responen majoritàriament a perfils professionals ben formats en oficis amb la balança oferta/demanda desequilibrada, com el ben documentat ofici de calderer.

De fet, segons les dades aportades per Doménech⁵⁴ pel cas de Nules, a aquesta població tornem a observar un fenomen molt similar al de Cocentaina. Entre les comunes de procedència dels migrants de Nules no sols tornem a observar Pleus, Bariat o Alí, sinó que a més, els cognoms dels individus de Cocentaina van repetint-se, com Rigalt, Montagut, Chaumeil, etc. Transcrivint literalment les paraules de Doménech aquest ens comenta que: "(E)n quant a l'ofici, quasi tots els immigrants francesos que passaren per Nules, Vila-Real, Castelló de la Plana foren botiguers, tractants, mercaders o calderers, al menys durant la seua joventut, podent servir durant algun temps com a criats o factors d'altre comerciant".

També respecte als oficis, convé observar que 6 dels 22 oficis registrats són soldats.⁵⁵ Hem considerat incloure els soldats dins de les estadístiques i conclusions presentades, però es podrien excloure si es considerara que poden desvirtuar la discussió al en cas de ser individus que finiren a Cocentaina de forma casual, sense arrelament. Tanmateix, si analitzem en detall les dades, incloure en l'estadística aquests 6 individus o no, no les fan canviar en excés. De fet, dels 6 soldats registrats, 5 són defuncions i tenen una procedència desconeguda; i el 6è, Pere Andrés Fonsada, un dels dos llancers, de Salérn, al Cantal, és un registre de matrimoni amb una cònjuge de Cocentaina.

Ja per acabar amb l'apartat de discussió de les dades extretes de les actes sacramentals, citarem que la distribució entre els sexes dels migrants coincideix plenament amb les dades documentades per altres investigadors. Per exemple, Pérez Villalba observa una proporció de 3,81% contra 96,19% de dones contra homes en els registres de l'Hospital General de València al segle XVI. En el nostre cas la xifra no és massa diferent, d'un 3,2% contra un 95,7%.⁵⁶ Aquest fet, s'explica pel perfil del migrant, que normalment era el germà menor que no tenia dret a l'herència i per tant es veia forçat a migrar en la cerca d'oportunitats vitals. Les dones, per contra, no tenien aquesta tan gran necessitat de migrar.

⁵³ E. Benedicto Gimeno, "Les réseaux d'émigration auvergnate et le développement de la métallurgie du cuivre dans le sud de l'Aragon", a J.-M. Minovez—P. Poujade (eds.), *Circulation des marchandises et réseaux commerciaux dans les Pyrénées XIIIè-XIXè siècles*, Toulouse, 2005, vol. 1, pp. 245-274.

⁵⁴ G. Doménech, "Los Franceses de...".

⁵⁵ 2 llancers; un del Regiment de Flandes; altre del Regiment dels Luisos que està de guarnició en Alacant; altre del Regiment de Suni (?); i, finalment, el sisè sense especificar a quin regiment pertanyia.

⁵⁶ La nostra observació no suma 100% per tenir un individu de sexe desconegut.

De la “cata” realitzada a la documentació del Real Equivalent (sèrie 1709-1717) i del Padró de Riquesa Urbana i Rústica, podem dir que hem identificat a set dels individus presents a les actes sacramentals en el mateix període que també eren contribuents del Real Equivalent, i a quatre més al Padró de Riquesa Urbana i Rústica; demostrant així l’arrelament que aquests individus tenien a la vila, tant en matèria fiscal com cadastral, respectivament. D’altra banda, també hem trobat a sis individus que hi eren presents als llistats tributaris però no pas a les actes sacramentals, indicant que una anàlisi exhaustiva d’aquesta documentació⁵⁷ pot fer aflorar una xifra significativa de nous individus. Per tant, les dades proporcionades en aquest estudi sols són una estimació a la baixa i deixem, doncs, aquest altre estudi per futures recerques. De fet, per exemple, als registres tributaris del 1712, 1713 i 1714 apareixen dos registres que no hem comptabilitzat en aquest estudi que són “Francesos de casa Briva” i “Francesos de la caldereria”, indicant, que, aquells anys, com a mínim hi ha 4 francesos addicionals que no hem identificat.

Finalment ens agradaria enllaçar aquesta discussió amb el publicat en un article del 1997 sobre la presència de francesos a la veïna Vall d’Albaida.⁵⁸ En aquest article Terol Reig documenta la nombrosa presència de francesos –occitans, tots ells– a Albaida en l’Edat Moderna. En les dades recollides per l’autor es poden apreciar diverses coincidències amb els individus identificats en aquest estudi a Cocentaina. Hi trobem coincidències a les procedències –Pleus al Cantal–, coincidències als oficis –calderers i mercaders– i als cognoms –Rigalt, Arfeuille i Servet–, la qual cosa ens fa pensar que podien haver estretes relacions entre aquestes relativament grans dos comunitats. De fet, nosaltres hem documentat com un resident occità a Cocentaina, Guillem Mollada, és casat a Atzeneta d’Albaida, a menys de 3 km a peu de la mateixa Albaida, i va a rebre les benediccions nupcials a Cocentaina. Signe de que abans d’establir-se a Cocentaina era resident a la Vall d’Albaida.

CONCLUSIONS

En concordança amb el patró del model alvernès, en aquest estudi es documenta per primera volta el cas de Cocentaina. De fet, tant a Cocentaina, com a Calamocha, Nules o Sogorb, les aldees de procedència dels migrants així com els cognoms tenen un alt grau de coincidència: les poblacions de l’Alta Alvèrnia d’Alí, Bariac, Pleus o Escorailles van repetint-se entre els punts d’arribada dels migrants i entre els cognoms recurrents podem trobar Montagut, Anglade, Chaumeil, Vaus o Valadier, tots ells amb múltiples variacions i deformacions. Cal afegir, però, que al model alvernès, a Cocentaina,

⁵⁷ Sols disponible del 1709 al 1833.

⁵⁸ V. Terol Reig, “Francesos a la Vall d’Albaida (segles xv-xix)”, *Almaig. Estudis i Documents*, 13 (1997), pp. 135-140.

se li superposa, també, un moviment migratori inespecífic provinent del *Midi francès*.

Prosseguint els arxius sacramentals de Cocentaina i altra documentació de caire civil, s'ha documentat una mena de gueto d'alvernesos que, al llarg de dos o tres generacions, van casant-se repetidament entre ells. Fins i tot s'observen casos de morts prematures on les vídues es tornen a casar amb altres membres d'aquesta comunitat estrangera, indicatiu que fa pensar en una comunitat reclosa sobre ella mateixa, amb estretes relacions familiars, laborals i veïnals, tal i com s'ha documentat a altres punts de la nostra geografia i de forma genèrica en els processos migratoris.⁵⁹ Açò és el que Pérez Villalba i altres autors qualifiquen com la xarxa de solidaritat. En paraules de Doménech:⁶⁰ “L'embolic de relacions familiars i mercantils teixida entre els comerciants francesos era molt espessa i hi multitud de documents que així ho acrediten”. En el cas de Cocentaina, doncs, no sembla que estiguem al davant d'un fenomen diferent del ja documentat a altres indrets. De fet, tot i no ser l'objecte d'estudi d'aquest treball, també s'ha observat que durant dos o tres generacions posteriors al fet migratori, els descendents de segona i tercera generació tenen certa tendència a casar-se entre ells. Aquesta tendència suporta la idea que a Cocentaina s'establí una nombrosa colònia d'occitans amb forts i nombrosos llaços familiars.

Com ja hem vist, molts investigadors que han estudiat la progressió de francesos al Regne de València han documentat que el percentatge de francesos s'incrementa considerablement en la segona meitat del segle XVI, assolint una quota màxima a principis del segle XVII per anar caient al llarg de la centúria i situar-se a nivells molt baixos en el segle XVIII.⁶¹ Tanmateix, el patró observat a Cocentaina trenca radicalment aquesta tendència, per tant, es confirma que no estem davant la tendència general del moviment migratori inespecífic abastament documentat a l'Espanya dels segles XVII a XVIII.

Les tendències demogràfiques observades en el conjunt de 93 individus identificats és molt semblant a l'observada a Nules i Calamocha. De fet, la coincidència d'orígens i famílies dels migrants és significativa als tres llocs i seria de gran interès trobar quin nexu comú va motivar a aquestes famílies a migrar en bloc a aquestes tres ubicacions. Tant Nules com Calamocha tenen una tradició històrica en la indústria mineral. Al cas de Nules la producció ceràmica i taulellera i els seus derivats, i al de Calamocha els jaciments cuprífers de la vall del Xiloca que van donar lloc a una incipient economia me-

⁵⁹ M. Marset, “La salud mental en las segundas generaciones de emigrantes”, *Norte de Salud Mental*, 7/30 (2008), pp 22-31.

⁶⁰ G. Doménech, “Los Franceses de...”.

⁶¹ R. Benítez Sánchez-Blanco, “La inmigración en Valencia según las fuentes del Hospital General (1557-1849)”, *Saitabi*, 53 (2003), pp. 93-94. Altres autors com J. Nadal i Oller i E. Giralt Raventós han documentat la mateixa tendència migratòria general en el Principat de Catalunya (J. Nadal i Oller–E. Giralt i Raventós, “*Inmigració i redreç...*”).

tal·lúrgica als segles XVII i XVIII. També és remarcable que en l'actualitat a Calamocha existeix un important sector industrial de materials de construcció. Tanmateix, a Cocentaina no existeix cap tradició minera significativa. Al contrari, com és ben sabut, la tradició manufacturera contestana, per influència de la veïna vila d'Alcoi, fou la indústria del calçat i el tèxtil. Per tant, malauradament, no podem encara constatar quin va ser el motiu que va motivar aquest grup d'immigrants a desplaçar-se també a la Vila Comtal.

Agraïments

No podem acabar aquest article sense agrair profundament al “Servei Diocesà d'Arxius Parroquials” de l'Arxidiòcesi de València, per proporcionar-nos tot el material necessari per conduir aquesta recerca i, en particular, l'amabilitat i atenció de Conceso Ruiz; així com a l'Arxiu de Cocentaina i l'amabilitat i dedicació de Susi Orts.

APÈNDIX

A continuació es llisten totes les actes sacramentals consultades per facilitar la tasca d'altres investigadors. Totes elles corresponen als llibres sacramentals de les parròquies de El Salvador i L'Assumpció de Cocentaina, segons s'especifica (S ó A) al fet, que pot ser matrimoni (matri.), benediccions nupcials (bened.), bateig d'un fill/a (naixe.), confirmació fill (conf.), defunció (def.), padrí bateig (padrí), testimoni de matrimoni (test.), marmessor (marm.), defunció cònjuge (d.con.), defunció fill albat (d.fill), matrimoni fill (m.fill), registrat al pagament del Real Equivalent (RealEqu.) o al Padró de Riquesa Urbana i Rústica (Padró).

<i>Nom</i>	<i>1r Cognom</i>	<i>2n Cognom</i>	<i>Fet</i>	<i>Data</i>	<i>Procede.</i>	<i>Dpmt. actual</i>	<i>Ofici</i>
Joan	Coderch		A matri.	30/07/1580			Llaurador
”	”		A bened.	27/09/1581			” ”
”	”		A naixe.	04/11/1586			”
Pere	Grocet		A matri.	13/06/1590			Vidrier
”	”		A naixe.	04/03/1592			”
”	”		A naixe.	04/02/1594			”
”	”		A naixe.	29/11/1595			”
”	”		A conf.	09/05/1597			”
”	”		A naixe.	09/08/1598			”
”	”		A naixe.	22/11/1600			”
”	”		A conf.	07/05/1601			”
Joan	Gisbert		A matri.	26/11/1600			
Jaume	Deltell		A matri.	25/07/1601			Manyà
”	”		A naixe.	09/10/1602			”
Antoni	Bibià		A matri.	04/10/1610			Manyà
”	”		A naixe.	28/08/1612			”
Francesc	Vígues	Morona	A matri.	07/02/1611	Sant Pau	Cantal	
Pere	Andrés	Fonsada	A matri.	15/09/1611	Salérn	Cantal	Llancer
”	”	”	S naixe.	16/08/1613	”	”	”
Guillem ^a	Mollada		A bened.	26/04/1651			
”	”		A naixe.	21/12/1651			
”	”		A test.	07/03/1666			
”	”		A def.	01/06/1688			
Antoni ⁱ	Mollada		A padrí	21/12/1651		*	

Nom	1r Cognom	2n Cognom	Fet	Data	Procede.	Dpmt. actual	Ofici
Pedro	Sanco	Beyret	A matri.	28/05/1663			
"	"	"	A naixe.	13/10/1664			
"	"	"	A naixe.	04/03/1666			
"	"	"	A naixe.	25/11/1668			
"	"	"	A naixe.	24/11/1670			
"	"	"	A naixe.	28/08/1673			
"	"	"	A naixe.	22/07/1675			
"	"	"	A naixe.	28/11/1678			
"	"	"	A def.	22/01/1679			
Anton ¹	Sanco		A test.	28/05/1663		*	
Juan	Vallès	Vernies	A matri.	07/03/1666	Raigadas	Corresa	
Joan	Antell	Boira	A matri.	27/06/1666	Chameyrac - Bariac	Cantal	
"	"	"	RealEqu.	1710	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1714	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1715	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1716	"	"	
"	"	"	A def.	12/10/1718	"	"	
Pere	Camí	Rabí	A matri.	06/02/1668	Gurmençon	Pirineus Atlàntics	
Francesc	Vaus	Lavador	A matri.	13/02/1669	Auge Morosen ^b	Alta Garona ^b	
"	"	"	A naixe.	29/01/1670	"	"	
"	"	"	A naixe.	29/10/1672	"	"	
"	"	"	A naixe.	21/12/1674	"	"	
"	"	"	A def.	06/05/1675	"	"	
Guillem	Deltell		A def.	21/04/1669			
Juan	Badía	Vergel	A matri.	14/06/1670	Lorda	Alts Pirineus	
Martí	Pascual		A def.	19/01/1672			
???			A def.	22/02/1672			
Pere	Vallès		A def.	12/10/1672			
Francesc	Dequiesia	Lausac	A matri.	19/04/1673	Valldieh ^c	Corresa	
Dionís			A def.	22/11/1673			
Bernat	Milvaques	Dihuet	A matri.	31/07/1675	Périsac	Gironda	
"	"	"	A naixe.	15/11/1676	"	"	
Juan ¹	Milvaques		A padrí	15/11/1676		*	
Pedro	Bernat		A def.	15/10/1676			
Juan	Selva		A naixe.	31/12/1677			
Pedro	Briet	Briet	A matri.	28/08/1680	Briva la Galharda	Corresa	
"	"	"	A naixe.	31/12/1691	"	"	
"	"	"	A naixe.	24/11/1693	"	"	
"	"	"	A naixe.	27/08/1702	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1712	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1713	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1714	"	"	
"	"	"	A def.	01/05/1715	"	"	
Joan ¹	Sisuila (?)		A test.	28/08/1680			
Pere	La Pierre		A def.	19/06/1681			Llancer
Joan ¹	Balduy		A marm.	19/06/1681			
Pere	Fumel	Dole	A matri.	25/04/1689	Pleus	Cantal	
"	"	"	A padrí	24/11/1693	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1710	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1712	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1713	"	"	

Nom	1r Cognom	2n Cognom	Fet	Data	Procede.	Dpmt. actual	Ofici
''	''	''	RealEqu.	1714	''	''	
''	''	''	RealEqu.	1715	''	''	
''	''	''	A def.	04/07/1715	''	''	
Joan	Chava	Chuel	A def.	28/08/1689	la Barrena, Sent Cristòfol ^d - Pleus	Cantal	
Joan	Servet		A def.	29/09/1689	Sent Cristòfol ^d - Pleus	Cantal	
Juan	La Font		A def.	06/04/1691			
Carlos ^l	La Font		A marm.	06/04/1691		*	
Juan	Rusia	Menor	A def.	17/07/1691			
Miguel			A def.	05/02/1694			
Juan	Ribera		A marm.	17/09/1695			
''	''		RealEqu.	1713			
''	''		A def.	29/08/1714			
Juan	Rusia	Mayor	A def.	17/09/1695			
Ignacio	Chaumeil	Visien	A matri.	30/06/1698	Sent Cristòfol ^d - Pleus	Cantal	Calderer
''	''	''	A marm.	28/12/1698	''	''	''
''	''	''	A padrí	27/08/1702	''	''	''
Alexandre	Bonde		A test.	30/06/1698		*	
Francesc	Baldús		A test.	30/06/1698		*	
Galudio	Noyrigat		A def.	13/06/1700	Le Monastier-Pin-Moriés	Losera	
Joan	Suera		A def.	27/08/1701			Vidrier
Bautista	Devesa		A def.	10/01/1709			
Antoni	Chaumeil		RealEqu.	1712			
''	''		A def.	11/09/1717			
''	Servet ^k		RealEqu.	1712			Rander
Felip ^l	Servet ^x		RealEqu.	1712			
''	''		RealEqu.	1713			
''	''		RealEqu.	1715			
''	''		RealEqu.	1717			
Francisco	Garriga		A def.	18/01/1713	Tolosa de Lenguedoc	Alta Garona	Soldat
Nicolau			RealEqu.	1712			Aiguardenter
Nicolau	Ginesta		RealEqu.	1712			
''	''		RealEqu.	1713			
Juan ^l	Blanch		RealEqu.	1712	Marsella	Boques del Roine	
''	''		RealEqu.	1713	''	''	
''	''		RealEqu.	1714	''	''	
''	''		RealEqu.	1715	''	''	
''	''		RealEqu.	1716	''	''	
''	''		A naixe.	20/03/1716	''	''	
''	''		A naixe.	23/02/1719	''	''	
''	''		A def.	16/03/1722	''	''	
Joan	Bisen		RealEqu.	1712			
Luis ^l			RealEqu.	1712			
Nicolau	Disuera	Cruzat	RealEqu.	1713	Roca Valeta ^e	Cantal	

Nom	1r Cognom	2n Cognom	Fet	Data	Procede.	Dpmt. actual	Ofici
"	"	"	RealEqu.	1715	"	"	
"	"	"	A matri.	28/07/1715	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1716	"	"	
"	"	"	RealEqu.	1717	"	"	
Nicolau	"	"	A def.fill	02/12/1720	"	"	
Juan ⁱ	Rigalt		A test.	28/07/1715		*	
"	"		A padrí	29/07/1755		*	
Teresa	Cots		A naixe.	20/03/1716			
"	"		A naixe.	23/02/1719			
"	"		A naixe.	23/02/1719			
"	"		A padrí	17/09/1727			
"	"		A padrí	02/10/1729			
"	"		A matri.	12/04/1731			
"	"		A def.	24/07/1747			
Juan	Furgés		A def.	16/03/1717			
Luis	Souteau	Sangin	A padrí	08/05/1722	Marsella	Boques del Roine	Mercader
"	"	"	A matri.	12/04/1731	"	"	"
"	"	"	A padrí	28/05/1731	Marsella	"	"
"	"	"	A def.	07/09/1739	Marsella	"	"
Antoni	Seus	Lorant	S matri.	23/09/1722	Campan	Alts Pirineus	
Francisca	Blanch	Cots	A matri.	20/02/1726	Marsella	Boques del Roine	
"	"	"	A naixe.	17/09/1727	"	"	
"	"	"	A naixe.	02/10/1729	"	"	
"	"	"	A test.	12/04/1731	"	"	
"	"	"	A naixe.	28/05/1731	"	"	
"	"	"	A naixe.	18/01/1746	"	"	
"	"	"	A def.fill	29/08/1747	"	"	
"	"	"	A naixe.	01/08/1748	"	"	
Juan	Cruzat	Gastó	A matri.	20/02/1726	Sent Cristòfol ^d - Pleus	Cantal	Mercader
"	"	"	A naixe.	17/09/1727	"	"	"
"	"	"	A naixe.	02/10/1729	"	"	"
"	"	"	A test.	12/04/1731	"	"	"
"	"	"	A naixe.	28/05/1731	"	"	"
"	"	"	A naixe.	18/01/1746	"	"	"
"	"	"	Padró	1746	"	"	"
"	"	"	A marm.	24/07/1747	"	"	"
"	"	"	A def.fill	29/08/1747	"	"	"
"	"	"	A naixe.	01/08/1748	"	"	"
"	"	"	A test.	09/02/1755	"	"	"
Antoni	Pircival		A def.	20/03/1726			
Joan	Martell		A d.con.	29/05/1726			
Miguel ^l	Cruzat		A padrí	17/09/1727		*	
Pedro	Golam		A def.	20/09/1728			Soldat
Guillem	Cruzat		A padrí	02/10/1729			
Jesualda ^{l,j}	Blanch		A padrí	28/05/1731		*	
Joan	Cohat		A def.	14/02/1734			
Roc	Molé		A def.	26/08/1738			Criat
Pedro	Pi		A def.	12/09/1739			Soldat
Pedro	Vaus	La Font	Padró	1746	Bariac	Cantal	Mercader
"	"	"	A naixe.	12/05/1746	"	"	"

Nom	1r Cognom	2n Cognom	Fet	Data	Procede.	Dpmt. actual	Ofici
"	"	"	A test.	09/04/1756	"	"	"
"	"	"	A def.	01/11/1777	"	"	"
Antonio	Rigalt		A def.	14/11/1748			
José	Verdie		A def.	01/07/1749	Best - Pleus	Cantal	
Esteban	Rigalt	Fillol	Padró	1746	Bariac	Cantal	Mercader
"	"	"	A matri.	16/07/1754	"	"	"
"	"	"	A naixe.	29/07/1755	"	"	"
"	"	"	A naixe.	20/03/1758	"	"	"
"	"	"	A naixe.	18/09/1760	"	"	"
"	"	"	A naixe.	03/02/1764	"	"	"
Joan Nadal	Montagut	Anglade	Padró	1746	Fraissy - Ali	Cantal	Mercader
"	"	"	A matri.	09/04/1756	"	"	"
"	"	"	A naixe.	07/08/1757	"	"	"
"	"	"	A naixe.	07/11/1763	"	"	"
Antonio ¹	Granger		A test.	16/07/1754		*	
Juan	Anglade	Valadier	A matri.	09/02/1755	Fraissy - Ali	Cantal	Tractant
"	"	"	A padrí	05/10/1760	"	"	"
Enrique	Viguer		A test.	09/02/1755		*	
"	"	"	A test.	09/04/1756		*	
Jaime ¹	Montagut		A test.	09/02/1755		*	
"	"	"	A test.	09/04/1756		*	
"	"	"	A padrí	07/08/1757		*	
Ignacio	Babulés		A test.	09/04/1756			
Antonio ¹	Fillol		A padrí	30/03/1758		*	
Joan Bautista ¹	Rigalt		A padrí	18/09/1760		*	
Claudio	Goitre	Merle	A matri.	21/01/1761	Alberde	Alps Maritims ^f	Tractant
Antonio ¹	Montagut		A padrí	07/11/1763		*	
Josep ¹	Rigalt		A padrí	03/02/1764		*	
Juan	Gascolomieres		A def.	03/10/1772			Soldat
Simón	Pachebat	Laborde	A matri.	07/03/1779	Gurmençon	Pirineus Atlàntics	
"	"	"	A naixe.	25/11/1779	"	"	
"	"	"	A naixe.	09/09/1781	"	"	
"	"	"	A def.	22/11/1782	"	"	
"	"	"	A naixe.	28/06/1783	"	"	
"	"	"	A naixe.	30/07/1786	"	"	
"	"	"	A naixe.	22/01/1789	"	"	
"	"	"	A naixe.	27/06/1791	"	"	
"	"	"	A d.fill	17/09/1793	"	"	
"	"	"	A d.fill	17/09/1795	"	"	
"	"	"	A d.fill	17/09/1799	"	"	
Juan	Lafflor		A matri.	20/09/1796	Camanel ^g	L'Olt	
Pedro	Beyret		A m.fill	02/12/1797	Gestas	Pirineus Atlàntics	
Pedro	Arfeuille	Andrés	A neixe.	09/05/1802	Sent Cristòfol ^d - Pleus	Cantal	Calderer
Juan	Basset	Baboulés	A def.	09/10/1803	Ali ^h	Cantal	Tractant de roba
Enrique ¹	Basset	Baboulés	A marm.	09/10/1803	Ali ^h	Cantal	

Notes: (a) Casat a Atzeneta d'Albaida. (b) No s'ha identificat cap correspondència amb cap municipalitat actual. A l'acta sacramental apareix citat el lloc de Auge, a la parròquia de Morosen, al bisbat de Comenges, a la província del Llemosí. (c) No s'ha identificat cap correspondència amb cap municipalitat actual. A l'acta sacramental apareix citat el lloc de Vall-dieh, al bisbat de Tula, que correspon a l'actual departament de la Corresa. (d) A les actes sacramentals apareix Sant Cristòfol, del Bisbat de Claramunt. S'estima que fa referència a Sent Cristòfol les Gorges, al municipi de Pleus, a l'actual departament del Cantal. (e) A l'acta sacramental cita el lloc de la Roca. S'estima que fa referència al lloc de la Roca, al municipi de la Valeta, a l'actual departament del Cantal. (f) No s'ha identificat correspondència amb cap municipi ni departament actual, però a l'acta sacramental cita Alberde, del bisbat d'Ambrum, de la regió del Delfinat. (g) No s'ha identificat el municipi amb cap municipi actual. A l'acta sacramental fa referència, al lloc de Camanell, al bisbat de Càors, a l'actual departament de L'Olt. (h) En aquests dos casos el lloc de procedència dels dos individus, segons les actes, és Dalis a la província de Dauvernia (sic). Al no trobar cap correspondència d'aquesta població als municipis moderns de la regió, s'hipotetitzava que l'acta fa referència a Alí, al Cantal. (i) Aquests individus no queden expressament identificats a les actes sacramentals com residents a Cocentaina, però pels vincles familiars trobats, s'inclouen al llistat hipotetitzant, així, la seua residència al municipi. (j) Jesualda Blanch apareix registrada al cens d'Alcoi de 1764 vídua de Miquel Cruzat. Per tat, tant podria ser resident a Cocentaina en la primera meitat del segle XVIII i després haver-se desplaçat a Alcoi, com ser resident, des de sempre a Alcoi. (k) Estem segurs que Servet "el Rander" i Felip Servet y companyia no són el mateix individu perquè apareixen citats literalment amb aquestes dos distincions, "el Rander" y "y companyia" en un mateix llistat de contribucions. (l) Aquest individu ve identificat als registres de les contribucions com ell y companyia, la qual cosa fa pensar que venia acompanyat d'altres individus d'origen francès, però seguint un criteri conservador, la companyia no s'ha computat en les presents estadístiques. (*) No es constata fefaentment que siga francès, però per la coincidència de cognoms i vincles familiars s'hipotetitzava que ho siga.

